

Per Øverland: Historieglimt 287 – Peter Wessel Tordenskjold som gutt

Trondhjemsgutten Peter Wessel gjorde en lysende karriere som sjøoffiser i den kongelige dansk-norske marine. Han ble adlet som Tordenskjold og endte som viceadmiral, men vi skal tilbake til hans guttedager i Trondhjem og på Ringve. Han vokste opp hos sine foreldre i en stor barneflokk. Foreldrene var Maren, født Schøller, og Jan Wessel. Begge foreldrene var av kjente familier som skulle ha mange gode gener å gi videre til barna. Barneflokken var virkelig stor. I den kjente «Visen om Tordenskjold» heter det i vers 3: «Atten barn gik frem i Rad/ hos hans Far

Over: Baltasar Denners tegning av Tordenskjold.
Fra NTNU, Universitetsbiblioteket.

i Trondhjems Stad/ Døtre sex og Sønner tolv/ men kun en blev Tordenskjold». Her kunne en tro at dikteren har overdrevet antallet barn, men det er faktisk omvendt. Maren Wessel, som selv var enebarn, født hele tyve barn, men to av jentene og to av guttene døde som små. Når vi her skal skrive om Peters guttedager, så er det versene fire og fem som nevner dem: «Lidt ustyrlig, som det gaar/ var han udi Barndomsaar/ lærte Bog kun halvt med Vold/ «Heller slaas», sa'e Tordenskjold» og «Naal i Haand han havde faat/ men det Vaaben var for smaat/ paa Kanoner fik han Hold/ «Det gaar an», sa'e Tordenskjold». Hvilken bakgrunn det er for versene, skal vi komme tilbake til, men først litt om slekta.

Wesselslekta kommer fra Bergen og var tidligere innflyttere fra Holland eller Westphalen på grensen mot Holland. Peters far, Jan Wessel, ble født i Bergen den 11. mars 1646. Han skal tidlig ha kommet til

Trondheim, der han gjorde det godt som kjøpmann. I Trondhjem hadde han en morbror som var kjøpmann, Bernt Janssøn Starch. Starch var gift med en datter av den rike borgermester Lars Stabell. Stabell var gift med en søster av den rike

kjøpmann og storgodseier Christoffer Eylerssøn Schøller. Schøller hadde ett barn, datteren Maren Schøller, som ble Peters mor. Her aner vi at gutten Peter hadde litt av en familiebakgrunn! Hans farfar var Henrik Janssøn Wessel. Han var kjøpmann og skipsreder i Hollendergaten i Bergen. Han giftet seg med Hermichen Jansdatter Starch. Sønnen Jan var oppkalt etter sine to bestefedre.

Schøllerslektas stamfar var Iver Schøller fra Mähren. Hans sønn Christoffer døde i 1594 som slottsskriver på Riiberhus i Sønder-Jylland og som huseier i Ribe. Tre av hans sønner, Hans, Caspar og Eyler, kom til Trondheim og ble alle velstående godseiere. Hans satt med Gjørme gård. Eyler var forvalter av Bakke klosterlen, drev sagbruk og eide to gårder på Nordmøre. Sammen med broren Caspar arvet han Gjørme etter broren Hans. Eyler var gift med Maren Christensdatter. Deres eldste sønn, Christoffer Eylerssøn Schøller, giftet seg med Karen Nilsdatter Brynie. Deres eneste datter var Maren, født 17. april 1656. Da hun kom til verden, levde fremdeles hennes bestefars bror, Caspar, som da var Trondhjems rikeste mann. Maren Schøller var 15 år da hun giftet seg med Jan Wessel som var 25 år gammel. Deres mange barn hadde alt de kunne ønske seg av familiebakgrunn. Det betød mye den gangen.

Da Peter ble født den 28. oktober 1690, var han fru Marens trettende levende barn og den tiende levende sønn. Moren var 34 år og hadde mye strev med mange barn og stort hus og tjenerskap i byhuset ved Skipakrok. Den nyfødte sønnens dåpsdrakt eksisterer fremdeles. Da han ble døpt hadde han en lue av hvit silke, et lite kunstverk brodert med fine blomster i silkestråd. Den lange løyert var i gul silke med en bred fiolett silkebord. I silkeborden er det innvevd et mønster i gullmor og sølvmor. Den slutter i brede silkefrynser. Fotposen er i grønn silke med en rød bord. Han første offentlige fremtreden kunne knapt vært mer verdig!

Som barn i en stor søskenflokk fikk han skjerpe seg i sosial omgang. Han visste snart å sette seg i respekt. Som viltre gutter gikk det hardt utover klærne. Moren fikk sydd en solid lærbukse til Pitter, som faren kalte ham. Den skulle holde! Det skal ha vært broren Caspar som dro slipesteinen på Ringve da Peter ville prøve om moren hadde rett i at han umulig kunne slite hull i buksa av engelskskinn. Hans nærmeste lekesøster, Anna Cathrina, skal ha observert at det gikk hull! Ute hadde han mange lekekamerater som drev de vanlige virksomheter som gutter til alle tider har drevet med. Tradisjonen vil ha det til at han var den verste bråkmakeren blant guttene, men det er nok en overdrivelse. Av de mange guttene som ble meldt til rådhuset for stygge rampesteker, er Peters navn ikke med. Riktignok var faren rådmann fra 1693, men Peter viste seg senere som en høflig og veloppdragen ung mann. Sannheten er nok at han lærte å oppføre seg hjemme og lærte mye på skolen. Det kan godt kombineres med et viltert gutteliv ute! Han egnet seg ikke til et stillesittende liv. Faren satte ham som lærling hos en skreddermester som var kjent for å ha streng kustus. Det gikk ikke! Så ble han satt et barberlære der litt kirurgi gikk inn i læren.

Det store bruddet i Peters liv kom den 5. august 1704. Han var 14 år og lurte seg med i kongens følge da Fredrik IV forlot Trondhjem. Han var med i følget til Christiania der det stanser i tolv dager. Peter er med videre og kom til hovedstaden København 4. september. Det har vært spekulert mye på hvordan Peter kunne bli med på hele turen. Sannsynligvis hadde han kommet inn i stedet for en barberassistent, en lærling i feltskjæreryrket, som uteble. Peter kan ha fått hans stilling og fungert som det på reisen. I København blir Peter opptatt i huset hos sin fars venn, hoffpresten dr. Peter Jespersen, og jobbet der. Peter ville inn på flåtens kadettskole, men var for ung. Den 17. november 1706, 16 år gammel, seilte han ut på skipet «Christianus Quintus», tilhørende Vest Guineas Compagnie, som yngste dekksgutt. Med slaver dro skipet fra Vest-Afrika til Vest-India. Det var mye sykdom ombord. Tilbake i København var bare 26 av mannskapet på 67 mann som dro ut 21 måneder tidligere. Han dro utenriks igjen på «Friedricus Quartus» på en 17 måneders seilas.

Hjemme igjen i København der Peter Jespersen har greid å forlike Jan Wessel i Trondhjem med sin sønn for rømningen, og endelig kom Peter i kadettuniform og en karriere i den kongelige flåte kunne begynne. Nå må vi regne med at gutten fra Trondhjem var blitt mann. Hans fabelaktige karriere frem til adelskap og admiralstilling under kongens nåde, er en annen historie.